

ПОПІЛ ТА ПОРОЖНЄ СЕРЦЕ

Мене звати Юлія Лівілла, я дочка Германіка та сестра імператора Гая, якого називали Калігулою. І якщо починати оповідати цю історію бодай якось притомно, то варто її розпочати з мого першого спогаду про нього.

Мій батько, великий завойовник, улюбленець Рима — якщо не його імператора — провів рік у Сирії у якості намісника, перш ніж раптово залишив цей світ через хворобу. Або через імператорську отруту, як запевнятимуть вас такі, як моя мати. Звичайно, я нічого не пам'ятаю про цю запилюжену землю. Коли помер мій тато, я ще була немовлям, і мати зібрала нас — своїх дітей — і повернулася до Рима, привезши із собою його попіл та порожнє серце.

Отже, я приїхала до Рима на руках матері в рік консулів Сілануса та Бальба — такий собі антураж смерті, що повертається з далеких країв до скорботного міста, де володарює нечестивий імператор. Ми висадилися в Остії і приїхали до Рима, де неквапним кроком пройшлися містом — зажурена родина посеред безутішного натовпу, що зібрався подивитися, як їх коханий Германік востаннє приїхав додому. Усі ми — Друзілла та Агріппіна, я з Гаєм, матір, численні раби та прислужники — зберігали кам'яну мовчанку та похмурість. Звичайно, я ще була дитиною і на мої спогади про той день покладатися — марна справа, але все ж у моїй пам'яті збереглася одна картинка: мій брат бере нашу втомлену сестру Друзіллу на руки, рятуючи її ніжні ніжки, та проносить через форум під неймовірної краси веселкою, що розкинулася під глибоким блакитним небом.

Єдиний уривок з початку життя: веселка, галасливі юрми, похорон та мій брат у всій своїй красі.

Потім минуло чотири роки, ми жили в Римі великою, мирною — якщо не завжди гармонійною — родиною. На додачу до багатого будинку в місті, на Палатині, де виріс тато, матері належав вигідно розташований маєток із великими садами на дальній стороні Тибру, із видом на вигин театру Помпея, і саме цій наполовину сільській місцині моя мама віддала перевагу. Мені подобалося думати — можливо, наївно, по-дитячому, як тільки й може думати п'ятирічна дитина, — що вона обрала це місце тому, що хотіла прожити решту свого життя в місці, де зберігалися радісні спогади про її чоловіка. Агріппіна та Калігула — обоє більш витончені й наділені інтуїцією, ніж я, стверджували, що справжня причина була в тому, що вона наполягала на версії, що її чоловіка було вбито за наказом Тіберія, і ніколи навіть не розглядала думки прожити життя на Палатині, поряд із ним.

У своїх п'ять років я просто тішилася великим садом та відносно чистим повітрям на цьому боці річки, далеко від літнього смороду людних вулиць Рима. Поки я, граючи з домашніми псами, що блукали нашою ділянкою, втягуючись у нескінченну серію ігор, що неодмінно закінчувалися брудним та розірваним одягом, росла щасливою дитиною, мої брати і сестри також росли. Нерон та Друз, перебуваючи в Римі, одягли тоги віріліс, ставши чоловіками в очах міста, і тепер у задумі блукали коридорами маєтку, із нетерпінням чекаючи, коли їх у якості трибунів пошлють до легіонів. Агріппіна, якій було вже вісім, демонструвала всі ознаки того, що готова поборотися за владу. Вона постійно налаштовувала раба чи прислугу одного колишнього клієнта нашого батька проти іншого — задля власної забави та вигоди. Друзілла, на рік молодша, знайшла щастя в іграх із невеликим колом друзів, тримаючи свій власний двір так, ніби була імператрицею. Син колишнього консула, Марк Емілій Лепід, котрий частенько відвідував маєток, почав крутитися навколо Друзілли, немовби з її слідів на землі

проростали троянди. Навіть у такому ніжному віці я вже відчувала перші запахи ревнощів до своєї спокійної сестри. Аби привернути загальну увагу, вона не мусила нічого робити, тоді як про мене часто забували. Через це близькі стосунки склалися у мене з Друзіллою, а з Агріпіною — більш обережні.

Був навіть такий напружений період, коли Калігула, тепер уже одинадцятирічний хлопець, почав тинятися біля Лепіда, сперечаючись із вродливим гостем за увагу своєї сестри. Під час кожного його візиту ми з Агріпіною затамували подих, чекаючи, що наймолодший брат нападе на Лепіда, захищаючи свої із Друзіллою стосунки. Розумієте, Калігула завжди був нестриманим, хоча це і було просто частиною його натури. Він у всіх своїх емоціях був так само пристрасним та прямим: швидко гнівався, але самовіддано кохав до гніву, демонстрував симпатію завзято, навіть до смішного агресивно. Зрештою, наші переживання виявилися необгрунтованими. Одного ранку, коли Лепід прийшов до нас у гості, він приніс Калігулі подарунок — прикрашений діамантами ніж. Це була невелика штучка, дорога та декоративна, і вкрита сріблом рукоять вишуканого, ручної роботи ножа говорила про те, що ним можна хіба що милуватися; але його було подаровано на знак дружби і він настільки сподобався нашому братові, що потім його рідко коли можна було побачити без цього ножа. Із цього дня Калігула поділився Друзіллою з нашим другом, справу було вирішено, хоча це аж ніяк не послабило моїх страждань від ревнощів, адже я теж прагнула уваги, яку постійно привертала до себе моя гарненька, ніжна сестра.

Це були щасливі дні, але все почало мінятися в рік консулів Поллія та Вета. У той час, як старші хлопчики з матір'ю залишалися в маєткові, молодші діти та деякі з наших друзів були зайняті грою біля фонтана, по воротах двічі різко вдарив важкий бронзовий молоток, сповістивши про гостей. Кривоногий привратник вийшов зі своєї хижки, пальцями лівої руки барабанячи по ясеневій кружці, що висіла в нього на грудях, і прочалапав до хвіртки та трохи її

привідчинив. За кілька секунд, після короткої та енергійної розмови, він відкрив ворота, впускаючи солдатів.

Тоді я вперше зіткнулася з преторіанцями — в усякому разі, це вперше я була настільки дорослою, аби це пам'ятати. Було зрозуміло, що це солдати, навіть попри їх цивільний одяг. Кожен із них носив свою тогу, немов броню, — непробивну та мармурово-білу; вони тримали руки біля мечів, контури яких проступали з-під тканини. Усі вони мали похмурі обличчя та квадратні щелепи, притаманні рішучим людям, а їхні ноги в солдатських калігах хрустіли шипами по гравію. Мені був добре знайомий цей звук. Солдати не приходять до мастків просто так, а преторіанці — тим більше.

Я відчувала, як мене охоплює паніка. Коли в нашому саду з'явилися війська імператора, усе, що мати казала про смерть нашого батька, здалося більш правдоподібним. Може, я завищала, бо вийшов Калігула, схопив мене, міцно притиснув до себе і, захистивши своїми обіймами, мурмотів якісь беззмістовні слова — головне, що я чула звуки його голосу. Він завжди мав трохи гіпнотичний тон, коли був розгніваний.

Ми дивилися, забувши про свої ігри, як воїни ввійшли в дім, клацаючи по мармуру своїм грубим взуттям. Вони пробули там всього кілька секунд. Кілька ударів серця. Послання, яке вони доставили, мало бути настільки ясним та коротким, як і їх поява, і щойно вони вийшли назовні з деяким нетерпінням, у дверях квапливо з'явилася мати з домоправителем та рабами, що слідували за нею. За ними у хвилюючій луні голосів преторіанців ішли у тогах та з мечами під ними Нерон і Друз.

— Лепіде, Каллавіє і Туллію, боюся, вам доведеться піти. Гіпсікл проведе вас додому.

Мати обернулася до нас із невблаганним виразом обличчя.

— Діти, ходіть у будинок та перевдягніться у свій найкращий одяг якомога швидше. Нас викликають до імператора.